

Läkarna om patienterna på 1800-talet

Barn

Provinsialläkare Genberg skrev i en ämbetsberättelse omkring 1830 att de så allmänt förekommande barnsjukdomarna till största delen berodde ”på mindre ändamålsenlig skötsel”. Han pläderade för att mödrarna skulle bada sina barn, påpekade ”skadligheten av nappens begagnande” och ville att allmogen skulle iakttä mer renlighet och försiktighet då de skötte barnen.

Genberg lyckades med tiden få en förbättring till stånd på dessa områden. Däremot var det nästan omöjligt för honom att bekämpa ”öfvertygelsen om hårdt tilldragna lindors nödvändighet till befordrande af välbildade lemmar”. Han föreslog istället användandet av ”lediga mantlar” och han hyste en from förhoppning att ”öfrige inrotade ovanor och fördomar äfven småningom skola försvinna”.

Vuxna

En förklarande orsak till vissa sjukdomar var, enligt provinsialläkare Lindström, framförallt kvinnornas klädsel. Den avsåg ”mera elegansen än hälsan och klimatets fordringar”. Med sedligheten var det dock bättre ställt ”oaktat plägseden att ogifta män och qvinnor ligga tillsammans”.

Provinsialläkare Lindström skrev 1851, att ”kaffe och brännvin konsumeras oerhört. Nordlänningen hade måhända en naturlig fallenhet för dryckenskap i högre grad än Rikets öfrige provincers invånare”.

I årsberättelsen för år 1853 kan man läsa att ”befolkningen är intelligent och händig, men besvärad af ett sjelfförtroende, så stort, att det utestänger läraaktighet, och att något endast med svårighet kan utföras på annat sätt än hvarvid den förut är van. Till vext och kroppsbyggnad är den medelmåttig ...”.

År 1857 kom Lindström med nya utsagor: ”Hvad allmogens beklädnad beträffar, så har jag aldrig på någon ort inom Sverige eller Tyskland anträffat hos denna samhällsklass så mycken lyx eller ett så rikligt begagnande af siden som inom Skellefteå, och detta tyckes ej heller synnerligen mycket hafva minskats af den felslagna skörd sistlidne sommar företedde”.

Lindström fortsätter 1863 att ondgöra sig över levnadssättet: Alla yngre bland allmogens kvinnor försöker följa med sin tid och begagna krinoliner då de kommer till kyrkan eller annars vill presentera sig fördelaktigt. Då de till vardags använder tjocka, mera tätt omslutande yllekjortlar, kan klädernas avlägsnande från underlivet inte vara utan inflytande. Särskilt som

underbeklädnaden till helgs inte är tjockare än under vardagarna.

Ca 1864 Christina Löfgren (1827-68) som då hade handelsbod på stadshustomten och handlade med tyger, glas och porslin. Här iförd krinolin. År 1866 köpte hon och maken Johan Erik Löfgren Brunnsgården (Skellefteå museum, färglagd)

Distriktsläkare Lindström skriver i sin rapport 1864 att det är stor skillnad i levnadssätt hos Skellefteå sockens norra och södra invånare. De i norr är överdådiga, slösaktiga och obetänksamma medan de i söder visar betydligt större sparsamhet och försiktighet i likhet med de i grannsocknarna Lövånger och Burträsk.

Lindström fortsätter 1865 i samma stil: ”Med få undantag utarmas alltmera allmogen i Skellefteå genom större lyx i klädsel, mat och dryck än som tillgångarne medger. 2 gånger om dagen ska varje tjänstehjon, dräng, piga eller pojke ha kaffe”.

STIG SANDSTRÖM, STIGSAND49@GMAIL.COM